Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τμήμα μείζονος συνθέσεως)

της 6ης Οκτωβρίου 2015*

«Αναίρεση — Ανταγωνισμός — Κρατικές ενισχύσεις — Ενισχύσεις χορηγηθείσες από τις δανικές αρχές στη δημόσια επιχείρηση Danske Statsbaner (DSB) — Συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας σιδηροδρομικής μεταφοράς επιβατών μεταξύ Κοπεγχάγης (Δανία) και Ystad (Σουηδία) — Απόφαση κηρύσσουσα την ενίσχυση υπό όρους συμβατή προς την εσωτερική αγορά — Διαχρονική εφαρμογή των κανόνων ουσιαστικού δικαίου»

Στην υπόθεση C-303/13 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία ασκήθηκε στις 3 Ιουνίου 2013,

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τη L. Armati και τον T. Maxian Rusche, με τόπο επιδόσεων το Λουξεμβούργο,

αναιρεσείουσα,

όπου οι λοιποί διάδικοι είναι:

ο **Jørgen Andersen**, κάτοικος Ballerup (Δανία), εκπροσωπούμενος από τους J. Rivas Andrés, G. van de Walle de Ghelcke και M. Nissen, avocats,

προσφεύγων πρωτοδίκως,

υποστηριζόμενος από:

την **Dansk Tog**, με έδρα την Κοπεγχάγη, εκπροσωπούμενη από τους J. Rivas Andrés, G. van de Walle de Ghelcke και M. Nissen, avocats,

παρεμβαίνουσα στη διαδικασία αναιρέσεως,

το **Βασίλειο της Δανίας**, εκπροσωπούμενο από τον C. Thorning και τη V. Pasternak Jørgensen, επικουρούμενους από τον R. Holdgaard, advokat,

την **Danske Statsbaner SV (DSB)**, με έδρα την Κοπεγχάγη, εκπροσωπούμενη από τον M. Honoré, advokat,

παρεμβάντες πρωτοδίκως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τμήμα μείζονος συνθέσεως),

συγκείμενο από τους B. Σκουρή, Πρόεδρο, K. Lenaerts, Αντιπρόεδρο, A. Tizzano, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, προέδρους τμήματος, A. Rosas, A. Arabadjiev (εισηγητή), C. Toader, M. Safjan, D. Šváby, M. Berger, A. Prechal, E. Jarašiūnas, C. G. Fernlund και K. Λυκούργο, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Wathelet

γραμματέας: C. Strömholm, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 10ης Μαρτίου 2015,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 21ης Μαΐου 2015,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτησή της αναιρέσεως, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Andersen κατά Επιτροπής (T-92/11, EU:T:2013:143, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε εν μέρει την απόφαση 2011/3/ΕΕ της Επιτροπής, της 24ης Φεβρουαρίου 2010, σχετικά με τις συμβάσεις παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών μεταξύ του υπουργείου μεταφορών της Δανίας και της Danske Statsbaner [κρατική ενίσχυση C 41/08 (πρώην NN 35/08)] (ΕΕ 2011, L 7, σ. 1, στο εξής: επίδικη απόφαση).

2 Με τις αντίστοιχες ανταναιρέσεις τους, η Danske Statsbaner SV (στο εξής: DSB) και το Βασίλειο της Δανίας ζητούν επίσης την αναίρεση της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

Το νομικό πλαίσιο

Ο κανονισμός (ΕΟΚ) 1191/69

3 Το άρθρο 5 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1191/69 του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1969, περί των ενεργειών των κρατών μελών που αφορούν τις υποχρεώσεις που είναι συνυφασμένες με την έννοια της δημοσίας υπηρεσίας στον τομέα των σιδηροδρομικών, οδικών και εσωτερικών πλωτών μεταφορών (ΕΕ L 156, σ. 1), όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1893/91 του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 1991 (ΕΕ L 169, σ. 1) (στο εξής: κανονισμός 1191/69) προβλέπει τα εξής:

«1. Κάθε υποχρέωση λειτουργίας ή μεταφοράς θεωρείται ότι συνεπάγεται οικονομικά μειονεκτήματα, όταν η μείωση των οικονομικών βαρών η οποία δύναται να προκύψει από την ολική ή μερική κατάργηση της υποχρεώσεως για μία επιχείρηση ή όμιλο επιχειρήσεων που αναλαμβάνουν αυτήν την υποχρέωση, υπερβαίνει τη μείωση των εσόδων που προκύπτουν από την κατάργηση αυτή.

[...]

2. Η υποχρεωτική τιμολόγηση θεωρείται ότι συνεπάγεται οικονομικές επιβαρύνσεις όταν η διαφορά μεταξύ των εσόδων από τη μεταφορά η οποία υπόκειται στην υποχρέωση αυτή και του οικονομικού βάρους που προκύπτει από αυτή τη μεταφορά είναι μικρότερη από τη διαφορά μεταξύ των εξόδων

που θα προέκυπταν από αυτή τη μεταφορά και των σχετικών οικονομικών επιβαρύνσεων αν η εκμετάλλευση έγινε επί εμπορικής βάσεως, αφού ληφθούν υπόψη το κόστος λειτουργίας των επιχειρήσεων που υπόκεινται στην υποχρέωση και οι συνθήκες της αγοράς.»

4 Το άρθρο 14, παράγραφοι 1 και 2, ορίζει τα εξής:

«1. Ως “σύμβαση δημόσιας υπηρεσίας” νοείται μια σύμβαση που συνάπτεται μεταξύ των αρμόδιων αρχών ενός κράτους μέλους και μιας επιχείρησης μεταφορών με σκοπό να παρέχονται στο κοινό επαρκείς υπηρεσίες μεταφορών.

Η σύμβαση ανάθεσης δημόσιας υπηρεσίας μπορεί ιδιαίτερα να περιλαμβάνει:

— υπηρεσίες μεταφορών που να ανταποκρίνονται σε καθορισμένα πρότυπα συνέχειας, τακτικής εξυπηρέτησης, μεταφορικής ικανότητας και ποιότητας,

— συμπληρωματικές υπηρεσίες μεταφορών,

— υπηρεσίες μεταφορών με καθορισμένα κόμιστρα και υποκείμενες σε ειδικούς όρους, ιδίως για ορισμένες κατηγορίες επιβατών ή για ορισμένες συνδέσεις,

— προσαρμογές των υπηρεσιών σε πραγματικές ανάγκες.

2. Η σύμβαση δημόσιας υπηρεσίας περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, τα ακόλουθα σημεία:

α) τα χαρακτηριστικά των παρεχόμενων υπηρεσιών, ιδίως τα πρότυπα συνέχειας, τακτικής εξυπηρέτησης, μεταφορικής ικανότητας και ποιότητας·

β) το τίμημα των παροχών που αποτελούν αντικείμενο της σύμβασης, το οποίο είτε προστίθεται στις εισπράξεις από κόμιστρα είτε περιλαμβάνει τις εισπράξεις, καθώς και τις λεπτομέρειες των χρηματοοικονομικών σχέσεων μεταξύ των δύο μερών·

γ) τους κανόνες που αφορούν τις εν γένει τροποποιήσεις της σύμβασης, ιδίως προκειμένου να αντιμετωπιστούν απρόβλεπτες μεταβολές·

δ) τη διάρκεια ισχύος της σύμβασης·

ε) κυρώσεις σε περίπτωση αθέτησης της σύμβασης.»

5 Το άρθρο 17, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του ως άνω κανονισμού προβλέπει τα ακόλουθα:

«Οι αντισταθμίσεις που χορηγούνται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό, εξαιρούνται της προκαταρτικής διαδικασίας ενημερώσεως, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 93 παράγραφος 3 της συνθήκης περί ιδρύσεως της [ΕΟΚ].»

Ο κανονισμός (ΕΚ) 1370/2007

6 Το άρθρο 4, παράγραφοι 1 έως 3, του κανονισμού (ΕΚ) 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 1191/69 και (ΕΟΚ) 1107/70 (ΕΕ L 315, σ. 1), προβλέπει, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«1. Οι συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας και οι γενικοί κανόνες:

α) καθορίζουν με σαφήνεια τις υποχρεώσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας που πρέπει να εκπληρώνει ο φορέας δημόσιας υπηρεσίας, καθώς και τις καλυπτόμενες γεωγραφικές περιοχές·

β) καθορίζουν εκ των προτέρων, με αντικειμενικότητα και διαφάνεια,

i) τις παραμέτρους με βάση τις οποίες υπολογίζεται η πληρωμή της αποζημίωσης, εάν υπάρχει, και

ii) τη φύση και την έκταση των τυχόν χορηγούμενων αποκλειστικών δικαιωμάτων,

έτσι ώστε να αποφεύγεται η υπεραντιστάθμιση. Στην περίπτωση ανάθεσης συμβάσεων παροχής δημοσίων υπηρεσιών σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφοι 2, 4, 5 και 6, οι εν λόγω παράμετροι καθορίζονται έτσι ώστε καμία πληρωμή αποζημίωσης να μην υπερβαίνει το ποσό που είναι αναγκαίο για να καλύψει το καθαρό οικονομικό αποτέλεσμα επί του κόστους που προκύπτει και των εσόδων που γεννά η εκτέλεση των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, λαμβανομένων υπόψη των συναφών εσόδων που αποκομίζει ο φορέας δημόσιας υπηρεσίας, καθώς και ενός εύλογου κέρδους·

γ) καθορίζουν τους τρόπους κατανομής των δαπανών που συνδέονται με την παροχή των υπηρεσιών. Οι δαπάνες αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν ιδίως τις δαπάνες προσωπικού, ενέργειας, τελών υποδομής, συντήρησης και επισκευής οχημάτων δημόσιας μεταφοράς, τροχαίου υλικού και εγκαταστάσεων απαραίτητων για την παροχή των υπηρεσιών μεταφοράς επιβατών, καθώς και τα πάγια έξοδα και κατάλληλο ποσοστό απόδοσης κεφαλαίου.

2. Οι συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας και οι γενικοί κανόνες καθορίζουν τους τρόπους κατανομής των εσόδων από την πώληση των εισιτηρίων, τα οποία μπορούν να παρακρατούνται από τον φορέα δημόσιας υπηρεσίας, να καταβάλλονται στην αρμόδια αρχή ή να μοιράζονται μεταξύ των δύο.

3. Η διάρκεια των συμβάσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας είναι περιορισμένη και δεν υπερβαίνει […] τα δεκαπέντε έτη για υπηρεσίες μεταφοράς επιβατών με σιδηροδρομικά ή άλλα μέσα σταθερής τροχιάς.»

7 Το άρθρο 5, παράγραφοι 1, 3 και 6, του ως άνω κανονισμού προβλέπει τα εξής:

«1. Οι συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας ανατίθενται σύμφωνα με τους κανόνες που καθορίζονται στον παρόντα κανονισμό. […]

[…]

3. Κάθε αρμόδια αρχή που προσφεύγει σε τρίτον, άλλον από τον εγχώριο φορέα, αναθέτει τις συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας βάσει διαδικασίας διαγωνισμού, εξαιρουμένων των περιπτώσεων των παραγράφων […] και 6. Η διαδικασία διαγωνισμού που ακολουθείται είναι ανοικτή σε όλους τους φορείς, δίκαιη και επιτρέπει την τήρηση των αρχών της διαφάνειας και της

αμεροληψίας. Μετά την υποβολή των προσφορών και την ενδεχόμενη προεπιλογή, η διαδικασία μπορεί να οδηγήσει σε διαπραγματεύσεις, σύμφωνα με τις ανωτέρω αρχές, με σκοπό να προσδιορισθεί πώς θα ικανοποιηθούν αποτελεσματικότερα ειδικές ή σύνθετες απαιτήσεις.

[…]

6. Εφόσον το εθνικό δίκαιο δεν το απαγορεύει, οι αρμόδιες αρχές μπορούν να αποφασίζουν να αναθέσουν απευθείας συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας όταν πρόκειται για σιδηροδρομικές μεταφορές, με εξαίρεση άλλους τρόπους μεταφορών σταθερής τροχιάς, όπως το μετρό ή το τραμ. Κατά παρέκκλιση του άρθρου 4 παράγραφος 3, οι συμβάσεις αυτές δεν υπερβαίνουν τα δέκα έτη […].»

8 Το άρθρο 6 του ως άνω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«1. Κάθε αποζημίωση συνδεόμενη με γενικό κανόνα ή σύμβαση παροχής δημόσιας υπηρεσίας πρέπει να είναι σύμφωνη προς τις διατάξεις του άρθρου 4, ανεξάρτητα από τον τρόπο ανάθεσης της σύμβασης. Κάθε αποζημίωση, ανεξάρτητα από τη φύση της, η οποία συνδέεται με σύμβαση παροχής δημόσιας υπηρεσίας που έχει ανατεθεί απευθείας σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφοι […] ή 6 ή συνδέεται με γενικό κανόνα, πρέπει επίσης να είναι σύμφωνη με τις διατάξεις του παραρτήματος.

2. Κατόπιν γραπτής αίτησης της Επιτροπής, τα κράτη μέλη γνωστοποιούν, εντός τριών μηνών ή εντός μεγαλύτερης προθεσμίας που τάσσει η εν λόγω αίτηση, όλες τις πληροφορίες που η Επιτροπή κρίνει αναγκαίες για να διαπιστώσει εάν η χορηγούμενη αποζημίωση συμβιβάζεται με τον παρόντα κανονισμό.»

9 Το άρθρο 8 του ίδιου κανονισμού, με τίτλο «Μεταβατική περίοδος», προβλέπει, στις παραγράφους του 2 και 3, τα εξής:

«2. Με την επιφύλαξη της παραγράφου 3, η ανάθεση συμβάσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, σιδηροδρομικώς ή οδικώς, συμμορφώνεται προς το άρθρο 5 από τις 3 Δεκεμβρίου 2019. Κατά τη διάρκεια της μεταβατικής αυτής περιόδου, τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για να συμμορφωθούν σταδιακά προς το άρθρο 5, ούτως ώστε να αποφεύγονται σοβαρά διαρθρωτικά προβλήματα, ιδίως σχετικά με τη μεταφορική ικανότητα.

Εντός των έξι μηνών που ακολουθούν το πρώτο ήμισυ της μεταβατικής περιόδου, τα κράτη μέλη διαβιβάζουν στην Επιτροπή έκθεση προόδου στην οποία περιγράφεται η εφαρμογή της σταδιακής ανάθεσης συμβάσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας σύμφωνα με το άρθρο 5. Βάσει των εκθέσεων προόδου των κρατών μελών, η Επιτροπή μπορεί να προτείνει κατάλληλα μέτρα απευθυνόμενα προς τα κράτη μέλη.

3. Κατά την εφαρμογή της παραγράφου 2, δεν λαμβάνονται υπόψη οι συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας οι οποίες έχουν ανατεθεί σύμφωνα με το εθνικό και το κοινοτικό δίκαιο:

α) πριν από τις 26 Ιουλίου 2000, με δίκαιη διαδικασία διαγωνισμού·

β) πριν από τις 26 Ιουλίου 2000, με διαδικασία άλλη από δίκαιη διαδικασία διαγωνισμού·

γ) από τις 26 Ιουλίου 2000 και πριν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009, με δίκαιη διαδικασία διαγωνισμού·

δ) από τις 26 Ιουλίου 2000 και πριν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009, με διαδικασία άλλη από δίκαιη διαδικασία διαγωνισμού.

Οι συμβάσεις περί των οποίων το στοιχείο α) εξακολουθούν να ισχύουν έως τη λήξη τους. Οι συμβάσεις περί των οποίων τα στοιχεία β) και γ) μπορούν να εξακολουθήσουν να ισχύουν έως τη λήξη τους, αλλά όχι για περισσότερα από 30 έτη. Οι συμβάσεις περί των οποίων το στοιχείο δ) μπορούν να εξακολουθήσουν να ισχύουν έως τη λήξη τους, υπό τον όρον ότι είναι περιορισμένης διαρκείας, συγκρίσιμης με τις διάρκειες που προσδιορίζονται στο άρθρο 4.

Οι συμβάσεις παροχής δημοσίων υπηρεσιών μπορούν να εξακολουθήσουν να ισχύουν έως τη λήξη τους, εφόσον η καταγγελία τους θα συνεπέφερε αδικαιολόγητες νομικές ή οικονομικές συνέπειες και υπό τον όρον ότι η Επιτροπή τις έχει εγκρίνει.»

10 Κατά το άρθρο 9, παράγραφος 1, του κανονισμού 1370/2007:

«Η αποζημίωση δημόσιας υπηρεσίας η οποία καταβάλλεται σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό για την εκτέλεση δημοσίων υπηρεσιών μεταφοράς επιβατών ή για τη συμμόρφωση με τιμολογιακές υποχρεώσεις, που καθορίζονται με γενικές διατάξεις, είναι συμβατή με την κοινή αγορά. Η αποζημίωση αυτή απαλλάσσεται από την υποχρέωση της εκ των προτέρων κοινοποίησης του άρθρου 88 παράγραφος 3 της [ΕΚ].»

11 Κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού:

«Ο κανονισμός […] 1191/69 καταργείται. […]»

12 Ο κανονισμός 1370/2007 τέθηκε σε ισχύ, σύμφωνα με το άρθρο 12 αυτού, στις 3 Δεκεμβρίου 2009.

Ιστορικό της διαφοράς

13 Ο J. Andersen ασκεί, υπό την επωνυμία Gråhundbus v/Jørgen Andersen, δραστηριότητες μεταφορών με πούλμαν στη Δανία και στην αλλοδαπή. Εκτελεί, ιδίως, δρομολόγια μεταξύ της Κοπεγχάγης (Δανία) και του Ystad (Σουηδία), το οποίο συνδέεται ακτοπλοϊκώς με τη νήσο Bornholm (Δανία).

14 Η DSB είναι η παραδοσιακή σιδηροδρομική επιχείρηση στη Δανία. Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως, ανήκε εξ ολοκλήρου στο δανικό Δημόσιο και παρείχε μόνον υπηρεσίες σιδηροδρομικής μεταφοράς ταξιδιωτών και συναφείς υπηρεσίες.

15 Μετά την κατάργηση του μονοπωλίου της DSB την 1η Ιανουαρίου 2000, στη Δανία υφίστανται δύο καθεστώτα για την παροχή υπηρεσιών σιδηροδρομικής μεταφοράς επιβατών, ήτοι οι ελεύθερες μεταφορές, οι οποίες αποτελούν αντικείμενο εμπορικής εκμεταλλεύσεως, και οι δημόσιες μεταφορές, οι οποίες διέπονται από συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας δυνάμενες να προβλέπουν την καταβολή αντισταθμίσεων για τις υπό εκμετάλλευση συνδέσεις.

16 Κατά την περίοδο μεταξύ 2000 και 2004 συνήφθη με την DSB σύμβαση παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών σχετικά με τις μεγάλες γραμμές και τις περιφερειακές γραμμές. Από τις 15 Δεκεμβρίου 2002 η εν λόγω σύμβαση περιελάμβανε επίσης τη σύνδεση μεταξύ Κοπεγχάγης και Ystad, η οποία προηγουμένως υπαγόταν σε καθεστώς ελεύθερων μεταφορών.

17 Για την περίοδο από το 2005 έως το 2014, συνήφθη με την DSB νέα σύμβαση παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών σχετικά με τις μεγάλες γραμμές και τις περιφερειακές γραμμές, καθώς και με τις διεθνείς συνδέσεις με τη Γερμανία, καθώς και σχετικά με τη σύνδεση μεταξύ Κοπεγχάγης και Ystad.

18 Κατόπιν δύο καταγγελιών, η μία εκ των οποίων υποβληθείσα από τον J. Andersen, κατά των συμβάσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας που συνήφθησαν με την DSB, η Επιτροπή αποφάσισε, στις 10 Σεπτεμβρίου 2008, να κινήσει την επίσημη διαδικασία εξετάσεως που προβλέπεται στο άρθρο 88,

παράγραφος 2, ΕΚ (στο εξής: απόφαση για την κίνηση διαδικασίας). Κατόπιν της περατώσεως της διαδικασίας αυτής, εξέδωσε, στις 24 Φεβρουαρίου 2010, την επίδικη απόφαση, της οποίας τα άρθρα 1 έως 3 έχουν ως εξής:

«Άρθρο 1

«Οι συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας που έχουν συναφθεί μεταξύ του Δανικού Υπουργείου Μεταφορών και της [DSB] αποτελούν κρατικές ενισχύσεις κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, [ΣΛΕΕ].

Οι κρατικές αυτές ενισχύσεις συμβιβάζονται με την εσωτερική αγορά βάσει του άρθρου 93 της [ΣΛΕΕ], υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως των διατάξεων των άρθρων 2 και 3 της παρούσας αποφάσεως.

Άρθρο 2

Η Δανία εισάγει σε όλες τις ισχύουσες συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας με την Danske Statsbaner τον μηχανισμό επιστροφής που περιγράφεται στα σημεία 222 έως 240 και 356 της παρούσας απόφασης, τα κύρια χαρακτηριστικά του οποίου είναι τα ακόλουθα:

— αναπροσαρμογή των συμβατικών πληρωμών κατά το τέλος του οικονομικού έτους μέσω του καθορισμού μιας ακαθάριστης μείωσης που υπολογίζεται βάσει της ακόλουθης εξίσωσης:

  Σύνολο εσόδων – εύλογο κέρδος – σύνολο δαπανών = ακαθάριστη μείωση·

— ρύθμιση της ακαθάριστης μείωσης ώστε να ληφθεί υπόψη το κέρδος αποτελεσματικότητας και η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών σύμφωνα με την ακόλουθη εξίσωση και παραμέτρους:

  μηχανισμός επιστροφής = ακαθάριστη μείωση – διορθώσεις (Κόστος Δ. + επιβ.km Δ) = καθαρή μείωση

  — Κόστος Δ.: μείωση των δαπανών (ανά επιβατοχιλιόμετρο) σε σχέση με το μέσο κόστος των τεσσάρων τελευταίων ετών, σύμφωνα με: διαφορικό του κόστους ανά επιβατοχιλιόμετρο (σε ποσοστό) σε σχέση με το μέσο κόστος των τεσσάρων τελευταίων ετών επί τη βάσει του συνολικού κόστους και

  — επιβ.km Δ: αύξηση της κυκλοφορίας των επιβατών μετρούμενης σε επιβατοχιλιόμετρα (0,80 [δανικές κορόνες (DKK)], ανά επιβατοχιλιόμετρο),

  — Το σύνολο των μειώσεων που έχουν σχέση με βελτιώσεις επίδοσης δεν μπορεί να υπερβαίνει την ακαθάριστη μείωση, κατά τη διάρκεια ενός δεδομένου έτους. Η καθαρή μείωση τοποθετείται ως εκ τούτου μεταξύ του μηδέν και της ακαθάριστης μείωσης.

— Θέσπιση ανώτατου ορίου στον μηχανισμό επιστροφής που να παρέχει τη δυνατότητα εξασφάλισης της διατήρησης του κέρδους σε εύλογο επίπεδο σύμφωνα με τον ακόλουθο τύπο και χαρακτηριστικά:

  — στον υπολογισμό δεν λαμβάνεται υπόψη το τμήμα των ιδίων κεφαλαίων που αντιστοιχεί στη δραστηριότητα παροχής δημόσιας υπηρεσίας της DSB,

  — το ανώτατο όριο ευλόγου κέρδους καθορίζεται σε επιστροφή επί των ιδίων κεφαλαίων ύψους 12 %, εξαγόμενης σε 10 % επί τρία έτη.

Άρθρο 3

Οι ενδεχόμενες αντισταθμίσεις που οφείλονται στην DSB από την επιχείρηση AnsaldoBreda λόγω των καθυστερήσεων παράδοσης του τροχαίου υλικού πρέπει να καταβληθούν στο δανικό κράτος.»

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

19 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 18 Απριλίου 2011, ο J. Andersen άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση του άρθρου 1, δεύτερο εδάφιο, της επίδικης αποφάσεως.

20 Με χωριστά έγγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 23 Μαΐου 2011, το Βασίλειο της Δανίας και η DSB ζήτησαν να παρέμβουν υπέρ της Επιτροπής. Με διάταξη της 22ας Ιουνίου 2011, ο πρόεδρος του πέμπτου τμήματος του Γενικού Δικαστηρίου έκανε δεκτές τις αιτήσεις παρεμβάσεως.

21 Προς στήριξη της προσφυγής του, ο J. Andersen προέβαλε τρεις λόγους, ο τρίτος δε εξ αυτών αντλείτο από το ότι η Επιτροπή είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον εφάρμοσε στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως τον κανονισμό 1370/2007, αντί του κανονισμού 1191/69.

22 Το Γενικό Δικαστήριο έκανε δεκτό τον τρίτο λόγο και, κατά συνέπεια, ακύρωσε το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, της επίδικης αποφάσεως.

23 Συναφώς, αφού υπενθύμισε, στη σκέψη 40 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, όσον αφορά ενισχύσεις χορηγηθείσες χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση, εφαρμοστέο δίκαιο είναι εκείνο που ισχύει κατά τον χρόνο χορηγήσεως της ενισχύσεως, το Γενικό Δικαστήριο, έκρινε, στις σκέψεις 46 και 48 της αποφάσεως αυτής, ότι στην προκειμένη περίπτωση, η συμβατότητα των επίμαχων ενισχύσεων προς την εσωτερική αγορά θα έπρεπε να είχε εκτιμηθεί με γνώμονα τους ουσιαστικούς κανόνες που ίσχυαν κατά τον χρόνο χορηγήσεώς τους, ήτοι τον κανονισμό 1191/69, και ότι η Επιτροπή είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, καθόσον εφάρμοσε προς τούτο τον κανονισμό 1370/2007.

Η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου και τα αιτήματα των διαδίκων

24 Με δικόγραφο το οποίο κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 30 Σεπτεμβρίου 2013, η Dansk Tog, ένωση δανικού δικαίου εδρεύουσα στην Κοπεγχάγη, ζήτησε, βάσει του άρθρου 40, δεύτερο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να παρέμβει στην παρούσα υπόθεση προς στήριξη του J. Andersen. Με διάταξη της 3ης Απριλίου 2014, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου έκανε δεκτό το σχετικό αίτημα.

25 Η Επιτροπή, με την αίτησή της αναιρέσεως, και η DSB, με την ανταναίρεσή της, ζητούν από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, να απορρίψει το αίτημα περί ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως και να καταδικάσει τον J. Andersen στα δικαστικά έξοδα·

— επικουρικώς, να κρίνει αβάσιμο τον τρίτο λόγο που προβλήθηκε πρωτοδίκως, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο και να επιφυλαχθεί ως προς τα δικαστικά έξοδα.

26 Το Βασίλειο της Δανίας, με την ανταναίρεσή του, ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και

— να κρίνει ότι η εσφαλμένη εφαρμογή του κανονισμού 1370/2007 από την Επιτροπή δεν δικαιολογεί την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως.

27 Ο J. Andersen ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και τις ανταναιρέσεις, καθώς και να καταδικάσει την Επιτροπή, την DSB και το Βασίλειο της Δανίας στα δικαστικά έξοδα στα οποία υπεβλήθη λόγω της αιτήσεως αναιρέσεως και των ανταναιρέσεων·

— επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο.

28 Η Dansk Tog ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και τις ανταναιρέσεις·

— επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο·

— να καταδικάσει την Επιτροπή, την DSB και το Βασίλειο της Δανίας στα δικαστικά της έξοδα.

Επί του αιτήματος επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας

29 Η προφορική διαδικασία περατώθηκε στις 21 Μαΐου 2015 κατόπιν της αναπτύξεως των προτάσεων του γενικού εισαγγελέα.

30 Με το από 10 Ιουλίου 2014 έγγραφο, το οποίο περιήλθε στο Δικαστήριο αυθημερόν, η DSB ζήτησε από το Δικαστήριο να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας.

31 Προς στήριξη του αιτήματος αυτού, η DSB υποστήριξε ότι οι προτάσεις του γενικού εισαγγελέα βασίζονταν σε νομικές εκτιμήσεις επί των οποίων οι διάδικοι δεν είχαν αρκούντως τη δυνατότητα να τοποθετηθούν.

32 Υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο μπορεί ανά πάσα στιγμή, αφού ακούσει τον γενικό εισαγγελέα, να διατάξει την επανάληψη της προφορικής διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 83 του Κανονισμού Διαδικασίας του, ιδίως αν κρίνει ότι δεν έχει διαφωτιστεί επαρκώς ή, ακόμη, ότι η διαφορά πρέπει να επιλυθεί βάσει επιχειρήματος που δεν έχει συζητηθεί μεταξύ των διαδίκων ή των ενδιαφερομένων στους οποίους αναφέρεται το άρθρο 23 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης (απόφαση Commerz Nederland, C-242/13, EU:C:2014:2224, σκέψη 26).

33 Αφετέρου, δυνάμει του άρθρου 252, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ο ρόλος του γενικού εισαγγελέα έγκειται στο να διατυπώνει δημόσια, με πλήρη αμεροληψία και ανεξαρτησία, αιτιολογημένες προτάσεις επί των υποθέσεων οι οποίες απαιτούν, σύμφωνα με τον Οργανισμό του Δικαστηρίου, την παρέμβασή του. Το Δικαστήριο δεν δεσμεύεται από τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα ούτε από την αιτιολογία βάσει της οποίας αυτός καταλήγει στις εν λόγω προτάσεις (απόφαση Επιτροπή κ.λπ. κατά Kadi κ.λπ., C-584/10 P, C-593/10 P και C-595/10 P, EU:C:2013:518, σκέψη 57).

34 Εν προκειμένω, το Δικαστήριο, αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα, εκτιμά ότι έχει διαφωτιστεί επαρκώς προκειμένου να αποφανθεί και ότι η κρίση του επί των υποθέσεων δεν χρειάζεται να στηριχθεί σε επιχειρήματα επί των οποίων δεν διεξήχθη συζήτηση μεταξύ των διαδίκων. Επομένως, δεν συντρέχει λόγος να γίνει δεκτό το αίτημα περί επαναλήψεως της προφορικής διαδικασίας.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

35 Προς στήριξη της αιτήσεώς της αναιρέσεως, η Επιτροπή επικαλείται έναν και μοναδικό λόγο, με τον οποίο προβάλλει ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη τα άρθρα 108, παράγραφοι 2 και 3, ΣΛΕΕ, 288 ΣΛΕΕ και 297, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, καθόσον προσήψε στην αναιρεσείουσα ότι εφάρμοσε αναδρομικώς τον κανονισμό 1370/2007 στα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως.

36 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, αφενός, νέος κανόνας εφαρμόζεται άμεσα επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων καταστάσεως η οποία δημιουργήθηκε υπό το κράτος του παλαιού κανόνα και, αφετέρου, οι ουσιαστικοί κανόνες της Ένωσης πρέπει, προκειμένου να διασφαλιστεί η τήρηση των αρχών της ασφαλείας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, να ερμηνεύονται ως εφαρμοζόμενοι επί καταστάσεων που έχουν ήδη διαμορφωθεί προ της ενάρξεως της ισχύος τους, μόνον εφόσον προκύπτει σαφώς από τη διατύπωσή τους, τους σκοπούς τους ή την οικονομία τους ότι πρέπει να τους αναγνωριστεί αναδρομική ισχύς.

37 Η Επιτροπή σημειώνει ότι μόνο η δεύτερη περίπτωση συνιστά αναδρομική εφαρμογή του νέου κανόνα και, ως εκ τούτου, κρίνει ότι το κρίσιμο ζήτημα εν προκειμένω είναι εάν παράνομη ενίσχυση εμπίπτει στην πρώτη ή στη δεύτερη περίπτωση.

38 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει, με την απόφαση Επιτροπή κατά Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709), ότι αυτή δύναται να εφαρμόσει νέο κανόνα σε κάθε σχέδιο ενισχύσεως, περιλαμβανομένης της περιπτώσεως κατά την οποία η κοινοποίησή του προηγείται της ενάρξεως ισχύος αυτού του νέου κανόνα.

39 Ειδικότερα, στις σκέψεις 51 και 52 της αποφάσεως αυτής, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι κανόνες, οι αρχές και τα κριτήρια εκτιμήσεως της συμβατότητας της κρατικής ενισχύσεως προς την εσωτερική αγορά που ισχύουν κατά την ημερομηνία που η Επιτροπή λαμβάνει την απόφασή της δύναται, κατά κανόνα, να θεωρηθεί ότι προσαρμόζονται καλύτερα στο πλαίσιο του ανταγωνισμού, και ότι η κοινοποίηση σχεδίων ενισχύσεων αποτελεί απλώς διαδικαστική υποχρέωση η οποία δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τον καθορισμό του νομικού καθεστώτος που πρέπει να εφαρμοστεί στις ενισχύσεις που αφορά.

40 Κατά συνέπεια, κατά την Επιτροπή, το Δικαστήριο έκρινε, με τη σκέψη 53 της ως άνω αποφάσεως, ότι η κοινοποίηση ενισχύσεως από κράτος μέλος δεν δημιουργεί οριστικά διαμορφωμένη έννομη κατάσταση, πράγμα που θα συνεπαγόταν ότι η Επιτροπή αποφαίνεται επί της συμβατότητάς της προς την κοινή αγορά εφαρμόζοντας τους κανόνες που ισχύουν κατά την ημερομηνία που η κοινοποίηση αυτή έλαβε χώρα.

41 Η Επιτροπή προσθέτει ότι το Δικαστήριο τόνισε, στην απόφαση Diputación Foral de Vizcaya κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-465/09 P έως C-470/09 P, EU:C:2011:372, σκέψεις 125 και 128), καταρχάς, ότι η εφαρμογή νέων κανόνων επί νέας ενισχύσεως δεν αφορά προγενέστερα διαμορφωμένη κατάσταση, αλλά τρέχουσα κατάσταση, εν συνεχεία, ότι η αποτελεσματική εφαρμογή της πολιτικής ανταγωνισμού επιτάσσει η Επιτροπή να δύναται, οποτεδήποτε, να προσαρμόζει την εκτίμησή της στις ανάγκες της πολιτικής αυτής και, τέλος, ότι κράτος μέλος το οποίο δεν κοινοποίησε στην Επιτροπή καθεστώς ενισχύσεων δεν δύναται ευλόγως να προσδοκά ότι το καθεστώς αυτό θα αξιολογηθεί με γνώμονα κανόνες που εφαρμόζονται κατά τον χρόνο θεσπίσεώς του.

42 Κατά την Επιτροπή, το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένως διέκρινε, στη σκέψη 55 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, την υπό κρίση υπόθεση από εκείνη επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση Diputación Foral de Vizcaya κατά Επιτροπής (C-465/09 P έως C-470/09 P, EU:C:2011:372). Καίτοι αληθεύει ότι η απόφαση αυτή αφορούσε τη νομιμότητα κανόνων μεταβατικής ισχύος που

είχαν καθοριστεί βάσει κατευθυντηρίων γραμμών που εξέδωσε η Επιτροπή, το σκεπτικό του Δικαστηρίου έχει, κατ' αυτήν, ευρύτερο περιεχόμενο και δύναται να εφαρμοστεί κατά μείζονα λόγο στους κανονισμούς και στις λοιπές νομοθετικές πράξεις, οι οποίες έχουν δεσμευτική ισχύ. Κατά τα λοιπά, προκύπτει από την ως άνω απόφαση ότι το Δικαστήριο έκρινε ότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν είχαν εφαρμοσθεί αναδρομικώς.

43 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή φρονεί ότι, βασιζόμενη, όπως αναφέρεται στις σκέψεις 40 έως 43 και 46 έως 48 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στις αποφάσεις SIDE κατά Επιτροπής (T-348/04, EU:T:2008:109, σκέψεις 58 έως 60) και Ιταλία κατά Επιτροπής (T-3/09, EU:T:2011:27, σκέψη 61), το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο.

44 Συγκεκριμένα, κατ' αυτήν, το Γενικό Δικαστήριο εσφαλμένα έκρινε, με τις αποφάσεις του, ότι η συμβατότητα προς την εσωτερική αγορά ενισχύσεως χορηγηθείσας χωρίς κοινοποίηση πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα τους κανόνες που ισχύουν κατά τον χρόνο της χορηγήσεώς της, δεδομένου ότι η διάκριση, την οποία επιχειρεί το Γενικό Δικαστήριο, μεταξύ κοινοποιηθείσας ενισχύσεως και παράνομης ενισχύσεως δεν είναι κρίσιμη από νομικής απόψεως.

45 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η κατάσταση η οποία συνδέεται με χορήγηση ενισχύσεως, κοινοποιημένης ή μη, δεν δύναται να θεωρηθεί οριστική όσο δεν έχει καταστεί απρόσβλητη η απόφαση της Επιτροπής επί της συμβατότητας της ενισχύσεως αυτής προς την εσωτερική αγορά. Πράγματι, καταρχάς, η ανάκτηση τέτοιας ενισχύσεως δύναται να διαταχθεί είτε από την Επιτροπή είτε από εθνικό δικαστήριο, όσο η Επιτροπή δεν την έχει εγκρίνει και η απόφαση εγκρίσεώς της δεν έχει καταστεί οριστική. Έπειτα, κράτος μέλος το οποίο ενεργεί κατά παράβαση των κατά το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ υποχρεώσεων κοινοποιήσεως και αναστολής δεν δύναται να τύχει ευνοϊκότερης μεταχειρίσεως σε σχέση με κράτος μέλος το οποίο έχει τηρήσει τις υποχρεώσεις αυτές. Τέλος, είναι σαφές ότι δεν συντρέχει λόγος προστασίας του αποδέκτη παράνομης ενισχύσεως ούτε έναντι τροποποιήσεως των κανόνων ουσιαστικού δικαίου οι οποίοι έχουν εφαρμογή για την εκτίμηση από την Επιτροπή της συμβατότητας της εν λόγω ενισχύσεως.

46 Έτσι, η Επιτροπή εκτιμά ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη, καθόσον εκτίμησε ότι τα απορρέοντα από την εν λόγω ενίσχυση πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα προέκυψαν διαρκούσης της περιόδου κατά την οποία χορηγήθηκαν οι επίμαχες ενισχύσεις.

47 Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε ο γενικός εισαγγελέας S. Alber στις προτάσεις του στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής (C-74/00 P και C-75/00 P, EU:C:2002:106, σκέψεις 143 και 144), το αποτέλεσμα παράνομης ενισχύσεως διατηρείται έως την επιστροφή της, δεδομένου ότι αυτή ενισχύει διαρκώς την ανταγωνιστική θέση της επιχειρήσεως που την έλαβε σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

48 Ο J. Andersen και η Dansk Tog αμφισβητούν αυτήν την επιχειρηματολογία.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

49 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, νέος κανόνας εφαρμόζεται, καταρχήν, άμεσα στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεως που γεννήθηκε υπό το κράτος παλαιότερου κανόνα. Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι το πεδίο εφαρμογής της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης δεν μπορεί να επεκταθεί τόσο ώστε να παρακωλύει, κατά γενικό τρόπο, την εφαρμογή του νέου κανόνα στα μελλοντικά αποτελέσματα καταστάσεων που γεννήθηκαν υπό το κράτος του παλαιότερου κανόνα (απόφαση Επιτροπή κατά Freistaat Sachsen, C-334/07 P, EU:C:2008:709, σκέψη 43 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

50 Αντιθέτως, οι ουσιαστικοί κανόνες του δικαίου της Ένωσης πρέπει να ερμηνεύονται, προκειμένου να διασφαλίζεται η τήρηση των αρχών της ασφάλειας δικαίου και της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, υπό την έννοια ότι αφορούν καταστάσεις που έχουν διαμορφωθεί πριν από την έναρξη της ισχύος τους μόνον καθόσον προκύπτει σαφώς από το γράμμα τους, τους σκοπούς τους ή την οικονομία τους ότι πρέπει να παράγουν τέτοια αποτελέσματα (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, EU:C:2002:57, σκέψη 49, και Επιτροπή κατά Freistaat Sachsen, C-334/07 P, EU:C:2008:709, σκέψη 44).

51 Όσον αφορά το ζήτημα εάν οι επίμαχες ενισχύσεις αφορούν κατάσταση διαμορφωθείσα πριν από την έναρξη ισχύος του κανονισμού 1370/2007 ή κατάσταση η οποία γεννήθηκε μεν υπό το κράτος του κανονισμού 1191/69, αλλά ανέπτυσσε τα αποτελέσματά της ακόμα κατά τον χρόνο αυτόν, υπενθυμίζεται ότι οι μεταβατικές διατάξεις του άρθρου 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007 προέβλεψαν ότι οι συμβάσεις παροχής δημόσιας υπηρεσίας οι οποίες ήταν σε ισχύ στις 3 Δεκεμβρίου 2009 «[μπορούσαν] να συνεχιστούν έως τη λήξη τους», εντός των ανωτάτων χρονικών ορίων που έθεσε η διάταξη αυτή και υπό την προϋπόθεση ότι «έχουν ανατεθεί σύμφωνα με το εθνικό και το κοινοτικό δίκαιο».

52 Εντούτοις, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 2, του κανονισμού 1191/69, οι αποζημιώσεις που καταβλήθηκαν σε επιχείρηση μεταφορών ως αντιστάθμισμα για τις δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε λόγω της υποχρεώσεως παροχής δημόσιας υπηρεσίας που της ανατέθηκε, απαλλάσσονταν από την προβλεπόμενη στο άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ κοινοποίηση εφόσον πληρούσαν τις προϋποθέσεις των κεφαλαίων ΙΙ, ΙΙΙ και IV του κανονισμού αυτού. Τέτοιου είδους ενισχύσεις θεωρούνταν, βάσει του ως άνω κανονισμού, συμβατές προς την εσωτερική αγορά.

53 Ως εκ τούτου, οι ενισχύσεις οι οποίες χορηγήθηκαν σε επιχείρηση δημοσίων μεταφορών σε χρονικό σημείο κατά το οποίο ο κανονισμός 1191/69 ήταν ακόμα σε ισχύ και οι οποίες πληρούσαν τις προϋποθέσεις των κεφαλαίων ΙΙ, ΙΙΙ και IV του κανονισμού αυτού, αφορούσαν κατάσταση οριστικά διαμορφωμένη πριν την έναρξη ισχύος του κανονισμού 1370/2007.

54 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, κατά την έκδοση της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή θα έπρεπε να είχε προηγουμένως εξετάσει υπό το πρίσμα του κανονισμού 1191/69 τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν δυνάμει της πρώτης συμβάσεως παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών για τα έτη 2000 έως 2004, και τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν πριν τις 3 Δεκεμβρίου 2009 δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών για τα έτη 2005 έως 2014, προκειμένου να εξακριβώσει εάν οι ενισχύσεις αυτές τηρούσαν τις προϋποθέσεις που ορίζονται στα κεφάλαια ΙΙ, ΙΙΙ και IV του κανονισμού αυτού και, ως εκ τούτου, απαλλάσσονταν της υποχρεώσεως κοινοποιήσεως η οποία προβλέπεται στο άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

55 Αντιθέτως, η Επιτροπή θα έπρεπε να είχε εξετάσει υπό το πρίσμα του κανονισμού 1370/2007, και υπό την επιφύλαξη των μεταβατικών διατάξεων που αναφέρθηκαν στη σκέψη 51 της παρούσας αποφάσεως, τόσο τη νομιμότητα όσο και τη συμβατότητα προς την εσωτερική αγορά των ενισχύσεων που χορηγήθηκαν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009 και εξής δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως παροχής δημόσιας υπηρεσίας για τα έτη 2005 έως 2014.

56 Το συμπέρασμα αυτό δεν αίρεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου στην οποία αναφέρεται η Επιτροπή.

57 Πρώτον, η Επιτροπή δεν μπορεί να αντλήσει κανένα επιχείρημα από τις σκέψεις 51 και 52 της αποφάσεως Επιτροπή κατά Freistaat Sachsen (C-334/07 P, EU:C:2008:709), δεδομένου ότι οι περιστάσεις της υπό κρίση υποθέσεως διαφέρουν ουσιωδώς από εκείνες της υποθέσεως επί της οποίας εκδόθηκε η ως άνω απόφαση, καθώς εκείνη αφορούσε κρατικές ενισχύσεις οι οποίες δεν ενέπιπταν σε κανονισμό απαλλαγής κατά κατηγορία κατά τον χρόνο που οι αρμόδιες εθνικές αρχές αποφάσισαν τη χορήγησή τους.

58 Δεύτερον, για τους ίδιους λόγους, οι σκέψεις 125 έως 128 της αποφάσεως Diputación Foral de Vizcaya κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-465/09 P έως C-470/09 P, EU:C:2011:372) δεν παρέχουν κανένα έρεισμα στο επιχείρημα της Επιτροπής κατά το οποίο οι επίμαχες ενισχύσεις στην υπό κρίση υπόθεση έπρεπε να είχαν εκτιμηθεί υπό το πρίσμα του κανονισμού 1370/2007 και μόνο.

59 Τρίτον, όσον αφορά το επιχείρημα σχετικά με τη δυνατότητα να διαταχθεί η επιστροφή παράνομης ενισχύσεως έως τη στιγμή που η Επιτροπή εκδίδει απόφαση αναφορικά με τις ενισχύσεις αυτές, επισημαίνεται ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η παρανομία των επίμαχων ενισχύσεων δεν αποδείχθηκε.

60 Επομένως, προκύπτει από τις διαπιστώσεις των σκέψεων 54 και 55 της παρούσας αποφάσεως ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον έκρινε, στη σκέψη 46 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η συμβατότητα προς την εσωτερική αγορά του συνόλου των ενισχύσεων έπρεπε να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα του κανονισμού 1191/69.

61 Κατά συνέπεια, πρέπει να αναιρεθεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση καθόσον με αυτήν, όσον αφορά τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009 και εξής, δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών για τα έτη 2005 έως 2014, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, της επίδικης αποφάσεως.

62 Ως εκ τούτου, η υπόθεση πρέπει να αναπεμφθεί στο Γενικό Δικαστήριο ώστε να αποφανθεί επί των τριών λόγων που προβάλλει η αναιρεσείουσα, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού 1370/2007, επί της νομιμότητας της επίδικης αποφάσεως, καθόσον αυτή έκρινε τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009 και εξής δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών για τα έτη 2005 έως 2014 ως ασύμβατες προς την εσωτερική αγορά.

63 Κατά τα λοιπά, η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται.

Επί των ανταναιρέσεων

Επιχειρήματα των διαδίκων

64 Η DSB υποστηρίζει ότι η, έστω εσφαλμένη, εφαρμογή του κανονισμού 1370/2007 στα πραγματικά περιστατικά της προκειμένης υποθέσεως δεν επηρέασε τη νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως, δεδομένου ότι η εφαρμογή του κανονισμού 1191/69 δεν θα είχε οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα αναφορικά με τη συμβατότητα των επίμαχων ενισχύσεων.

65 Συναφώς, η DSB υποστηρίζει ότι, στο σημείο 398 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή αναφέρθηκε στους κανόνες εκτιμήσεως του κανονισμού 1191/69, όπως τους είχε ήδη εκθέσει στα σημεία 124 έως 131 της αποφάσεως κινήσεως της διαδικασίας. Εντούτοις, στα σημεία αυτά, η Επιτροπή εξέτασε το άρθρο 14 του κανονισμού αυτού και κατέληξε ότι η εκτίμηση της συμβατότητας των ως άνω ενισχύσεων έπρεπε να γίνει υπό το πρίσμα των γενικών αρχών οι οποίες απορρέουν από τη Συνθήκη ΕΚ, από τη νομολογία και από την ακολουθούμενη στον τομέα αυτόν πρακτική της Επιτροπής.

66 Μεταξύ άλλων, η Επιτροπή σημείωσε ότι οι ως άνω γενικές αρχές επιτάσσουν το ύψος της αντισταθμίσεως να μην υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο για την κάλυψη του συνόλου ή μέρους των δαπανών που πραγματοποιούνται για την εκπλήρωση των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, λαμβανομένων υπόψη των σχετικών εσόδων και ενός ευλόγου κέρδους από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων αυτών. Τέλος, η Επιτροπή εκθέτει την προκαταρκτική της άποψη ως προς το εάν επληρούτο το κριτήριο για τις επίμαχες ενισχύσεις.

67 Επομένως, η συνδυασμένη εξέταση της επίδικης αποφάσεως και της αποφάσεως κινήσεως της διαδικασίας επεξηγεί αρκούντως για ποιόν λόγο η εφαρμογή του κανονισμού 1191/69 δεν θα μπορούσε να είχε οδηγήσει σε αποτέλεσμα διαφορετικό από αυτό που προκύπτει από την εφαρμογή του κανονισμού 1370/2007. Η DSB υπογραμμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, η απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη όταν παραπέμπει σε έγγραφο το οποίο ήδη βρίσκεται στην κατοχή του αποδέκτη και το οποίο περιέχει τα στοιχεία στα οποία το θεσμικό όργανο στήριξε την απόφασή του (απόφαση Bundesverband deutscher Banken κατά Επιτροπής, T-36/06, EU:T:2010:61, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία).

68 Κατά συνέπεια, η DSB εκτιμά ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε πλάνη περί το δίκαιο καθόσον επισήμανε, στη σκέψη 50 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η εκτίμηση των επίμαχων ενισχύσεων έγινε αποκλειστικώς βάσει του κανονισμού 1370/2007 και, στη σκέψη 58 της αποφάσεως αυτής, ότι δεν μπορούσε ούτε να υποκαταστήσει με την εκτίμησή του την εκτίμηση της Επιτροπής ούτε να κρίνει εάν οι επίμαχες ενισχύσεις ήταν, βάσει του κανονισμού 1191/69, συμβατές προς την εσωτερική αγορά.

69 Κατά την DSB, το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να κρίνει εάν ευσταθούσαν, αφενός, η ερμηνεία του κανονισμού 1191/69 από μέρους της Επιτροπής και, αφετέρου, τα συμπεράσματα στα οποία οδήγησε η ερμηνεία αυτή. Συναφώς, η DSB υπενθυμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, πλάνη περί το δίκαιο δεν δικαιολογεί την ακύρωση της επίδικης αποφάσεως όταν, ελλείψει της πλάνης στην οποία υπέπεσε, η Επιτροπή θα είχε εκδώσει την ίδια απόφαση (αποφάσεις Falck και Acciaierie di Bolzano κατά Επιτροπής, C-74/00 P και C-75/00 P, EU:C:2002:524, σκέψη 122·CMA CGM κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-213/00, EU:T:2003:76, σκέψεις 101 έως 103·González y Díez κατά Επιτροπής, T-25/04, EU:T:2007:257, σκέψη 74, καθώς και Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής, T-30/01 έως T-32/01 και T-86/02 έως T-88/02, EU:T:2009:314, σκέψη 219).

70 Όσον αφορά τη Δανική Κυβέρνηση, αυτή εκτιμά ότι, στη σκέψη 50 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε το περιεχόμενο της επίδικης αποφάσεως εκτιμώντας ότι η εκτίμηση των επίμαχων ενισχύσεων πραγματοποιήθηκε μόνο βάσει του κανονισμού 1370/2007. Προβάλλει επιχειρήματα πανομοιότυπα, κατ' ουσίαν, προς εκείνα της DSB, όπως συνοψίσθηκαν στις σκέψεις 65 έως 67 της παρούσας αποφάσεως.

71 Εξάλλου, η Δανική Κυβέρνηση διατείνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο παρέβη το δίκαιο της Ένωσης απορρίπτοντας, στη σκέψη 58 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, τα επιχειρήματά της, καθώς και τα επιχειρήματα της Επιτροπής και της DSB, τα οποία είχαν ως σκοπό να αποδείξουν ότι η εφαρμογή του κανονισμού 1370/2007 συνιστούσε απλώς τυπική πλημμέλεια μη δυναμένη να επηρεάσει το περιεχόμενο της επίδικης αποφάσεως. Προς στήριξη του επιχειρήματος αυτού, η Δανική Κυβέρνηση επικαλείται τις αποφάσεις González y Díez κατά Επιτροπής (T-25/04, EU:T:2007:257, σκέψη 74) και Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-30/01 έως T-32/01 και T-86/02 έως T-88/02, EU:T:2009:314, σκέψη 219).

72 Η Επιτροπή στηρίζει την επιχειρηματολογία τόσο της DSB, με εξαίρεση εκείνη που συνοψίζεται στη σκέψη 69 της παρούσας αποφάσεως, όσο και της Δανικής Κυβέρνησης, όπως συνοψίζεται στη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως.

73 Ο J. Andersen αμφισβητεί την επιχειρηματολογία της DSB και της Δανικής Κυβέρνησης. Υποστηρίζει, ιδίως, ότι το Γενικό Δικαστήριο, καθόσον διαπίστωσε ότι η Επιτροπή εξέτασε τη συμβατότητα μόνο βάσει του κανονισμού 1370/2007, προέβη σε εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών η οποία δεν δύναται να αμφισβητηθεί στο πλαίσιο της υπό κρίση αιτήσεως αναιρέσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

74 Όσον αφορά το παραδεκτό της επιχειρηματολογίας η οποία αντλείται από το στοιχείο ότι η Επιτροπή εξέτασε τη συμβατότητα των επίμαχων ενισχύσεων ταυτόχρονα υπό το πρίσμα του κανονισμού 1191/69 και του κανονισμού 1370/2007 και όχι, αντιθέτως προς την εσφαλμένη ερμηνεία της επίδικης αποφάσεως από το Γενικό Δικαστήριο, μόνον υπό το πρίσμα του κανονισμού 1370/2007, αρκεί η επισήμανση ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει ο J. Andersen, τέτοια ερμηνεία αποτελεί νομική εκτίμηση και όχι απλή διαπίστωση πραγματικών περιστατικών. Κατά συνέπεια, η επιχειρηματολογία αυτή είναι παραδεκτή.

75 Επί της ουσίας, προκύπτει από τα σημεία 304, 307, 314 και 397 της επίδικης αποφάσεως ότι η Επιτροπή επισήμανε ρητώς ότι η εξέταση της συμβατότητας των επίμαχων ενισχύσεων έπρεπε να βασισθεί αποκλειστικώς στον κανονισμό 1370/2007. Επιπροσθέτως, τα σημεία 315 έως 394 της αποφάσεως αυτής αποδεικνύουν ότι η Επιτροπή πράγματι προέβη στην εξέταση αυτή υπό το πρίσμα αυτού του κανονισμού και μόνο.

76 Καίτοι αληθεύει ότι, στο σημείο 398 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή επισήμανε ότι η εφαρμογή του κανονισμού 1191/69 δεν θα είχε οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα από εκείνο στο οποίο κατέληξε κατόπιν της εφαρμογής του κανονισμού 1370/2007, τέτοιου είδους επισήμανση δεν εξαρκεί για να αποδείξει ότι η Επιτροπή πράγματι εφάρμοσε, όπως υποστηρίζουν τόσο η ίδια όσο και η Δανική Κυβέρνηση και η DSB, τον κανονισμό 1191/69 προκειμένου να εκτιμήσει τη συμβατότητα των επίμαχων ενισχύσεων.

77 Επιπροσθέτως, καίτοι η Επιτροπή, στο σημείο 398 της επίδικης αποφάσεως, επισήμανε ότι οι ουσιαστικοί κανόνες του κανονισμού 1191/69 ήταν «παρόμοιοι» προς εκείνους του κανονισμού 1370/2007, εντούτοις δεν διαπίστωσε ότι ταυτίζονται, με αποτέλεσμα, σε κάθε περίπτωση, οι προϋποθέσεις εφαρμογής της νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου στην οποία βασίζονται η DSB και η Δανική Κυβέρνηση, ήτοι των αποφάσεων González y Díez κατά Επιτροπής (T-25/04, EU:T:2007:257, σκέψη 74) και Diputación Foral de Álava κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-30/01 έως T-32/01 και T-86/02 έως T-88/02, EU:T:2009:314, σκέψη 219), να μην συντρέχουν στην προκειμένη περίπτωση.

78 Όσον αφορά το γεγονός ότι, στο σημείο 398 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή παρέπεμψε στην παράθεση και στην ερμηνεία των κανόνων εφαρμογής του κανονισμού 1191/69 στις οποίες είχε προβεί στην απόφαση κινήσεως της διαδικασίας, αρκεί η επισήμανση ότι, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν η DSB και η Δανική Κυβέρνηση, η τελευταία αυτή απόφαση δεν περιλαμβάνει καμία εκτίμηση ικανή να αντισταθμίσει την έλλειψη εξετάσεως, στην επίδικη απόφαση, των επίμαχων ενισχύσεων υπό το πρίσμα του κανονισμού αυτού.

79 Συγκεκριμένα, στις σκέψεις 83 έως 90 και 101 έως 103 της αποφάσεως κινήσεως της διαδικασίας, σχετικά με το ζήτημα της υπάρξεως κρατικής ενισχύσεως, καθώς και στις σκέψεις 129 έως 131 της ίδιας αποφάσεως, σχετικά με την ενδεχόμενη συμβατότητα αυτής προς τον κανονισμό 1191/69, η Επιτροπή περιορίστηκε στο να παραθέσει την επιχειρηματολογία των διαδίκων και να σημειώσει ότι έχει αμφιβολίες ως προς τη βασιμότητα όσων προβλήθηκαν από την DSB και από τη Δανική Κυβέρνηση.

80 Κατά συνέπεια, δεν συντρέχουν ούτε οι προϋποθέσεις εφαρμογής της νομολογίας στην οποία παραπέμπει η DSB, ήτοι της αποφάσεως Bundesverband deutscher Banken κατά Επιτροπής (T-36/06, EU:T:2010:61, σκέψη 53 και εκεί παρατιθέμενη νομολογία), κατά την οποία μια απόφαση είναι αρκούντως αιτιολογημένη όταν παραπέμπει σε έγγραφο το οποίο ήδη βρίσκεται στην κατοχή του αποδέκτη και το οποίο περιέχει τα στοιχεία στα οποία το θεσμικό όργανο στήριξε την απόφασή του.

81 Εν συνεχεία, εάν το Γενικό Δικαστήριο είχε εξακριβώσει, όπως όφειλε να πράξει κατά την DSB, τη βασιμότητα του στοιχείου που αναφέρεται στο σημείο 398 της επίδικης αποφάσεως κατά το οποίο η εφαρμογή στην προκειμένη περίπτωση του κανονισμού 1191/69 δεν θα είχε οδηγήσει σε διαφορετικό συμπέρασμα, θα είχε υποχρεωθεί να προβεί προηγουμένως σε εκτίμηση της συμβατότητας των επίμαχων ενισχύσεων υπό το πρίσμα του κανονισμού αυτού.

82 Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, τέτοιος έλεγχος, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως, δεν αποτελεί αρμοδιότητα του Γενικού Δικαστηρίου, καθόσον αυτό δεν μπορεί να υποκαταστήσει με τη δική του εκτίμηση της οικονομικής καταστάσεως την εκτίμηση της Επιτροπής (βλ. κατ' αυτήν την έννοια διάταξη DSG κατά Επιτροπής, C-323/00 P, EU:C:2002:260, σκέψη 43, και απόφαση KME Germany κ.λπ. κατά Επιτροπής, C-272/09 P, EU:C:2011:810, σκέψεις 93 και 103).

83 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι ανταναιρέσεις πρέπει να απορριφθούν.

Επί των δικαστικών εξόδων

84 Αναπέμποντας την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο, το Δικαστήριο επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τμήμα μείζονος συνθέσεως) αποφασίζει:

1) Αναιρεί την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης Andersen κατά Επιτροπής (T-92/11, EU:T:2013:143) καθόσον με αυτήν, όσον αφορά ενισχύσεις χορηγηθείσες από τις 3 Δεκεμβρίου 2009 και εξής δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών για τα έτη 2005 έως 2014, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως 2011/3/ΕΕ της Επιτροπής, της 24ης Φεβρουαρίου 2010, σχετικά με τις συμβάσεις παροχής υπηρεσίας δημοσίων μεταφορών μεταξύ του δανικού Υπουργείου Μεταφορών και της Danske Statsbaner [κρατική ενίσχυση C 41/08 (πρώην NN 35/08)].

2) Απορρίπτει, κατά τα λοιπά, την αίτηση αναιρέσεως.

3) Απορρίπτει τις ανταναιρέσεις.

4) Αναπέμπει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκειμένου να αποφανθεί επί των τριών λόγων που προβάλλει η αναιρεσείουσα, λαμβάνοντας υπόψη το άρθρο 8, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 1370/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2007, για τις δημόσιες επιβατικές σιδηροδρομικές και οδικές μεταφορές και την κατάργηση των κανονισμών του Συμβουλίου (ΕΟΚ) 1191/69 και (ΕΟΚ) 1107/70, επί της νομιμότητας της αποφάσεως 2011/3, καθόσον αυτή έκρινε τις ενισχύσεις που χορηγήθηκαν από τις 3 Δεκεμβρίου 2009 και εξής δυνάμει της δεύτερης συμβάσεως παροχής δημόσιας υπηρεσίας μεταφοράς για τα έτη 2005 έως 2014 ως ασύμβατες προς την εσωτερική αγορά.

5) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)